

Ilmastonmuutokseen sopeutuminen maataloudessa – mitä valtio tekee?

Pohjois-Savon ilmastofoorumi

22.4.2022

Birgitta Vainio-Mattila, MMM

Mitä ilmastonmuutokseen sopeutuminen on?

- Ilmastonmuutokseen sopeutuminen tarkoittaa sekä politiikka- että käytännön toimia säässä ja ilmastossa tapahtuviin muutoksiin **varautumisessa**, ilmastonmuutoksen haitallisten vaikutusten **ehkäisyssä** ja **lieventämisessä** sekä sen seurauksista **selviytymisessä**. Sopeutuminen on siis aktiivista toimintaa ja uusien käytäntöjen hallitsemista.
- Tavoitteena on myös hyötyä ilmastonmuutoksen tuomista mahdollisuuksista.

Maatalous ja ilmastonmuutos

- Säävaihtelut ja ääri-ilmiöt yleistyvät - vesitalouden hallinta: kevään kuivuus ja syys- ja talviaikaan lisääntyvä sadanta;
- Lämpötila kohoaa, lumipeite ja routa vähenevät;
- Kasvukausi pidentyy, talvet leudontuvat → Nykyistä myöhäisemmät ja satoisammat lajit ja lajikkeet; viljelyaluerajat siirtyvät pohjoisemmaksi;
- Uusia kasvituholaislajeja, kasvi- ja eläintauteja ja rikkakasveja;
- Lämmitysenergian tarve vähenee – jäähdytysenergian tarve lisääntyy;
- Mahdollisuuksia ja haasteita syyskylvöisille ja monivuotisille viljelykasveille ja niiden viljelyn laajentumiselle

Työnjako valtionhallinnossa

- Ilmastonmuutoksen hillitseminen
 - Päävastuu ympäristöministeriössä – toiminta yhteistyössä muiden hallinnonalojen kanssa
- Ilmastonmuutokseen sopeutuminen
 - Päävastuu maa- ja metsätalousministeriössä - toiminta yhteistyössä muiden hallinnonalojen kanssa

Taustaa

- Suomi on ollut edelläkävijä ilmastonmuutoksen sopeutumispolitiikassa.
 - Kansallinen sopeutumisstrategia valmistui 2005 ensimmäisenä Euroopassa
- Ilmastolaki 2015 – sopeutumisen suunnittelun ja raportoinnin puitteet; valtioneuvosto hyväksyy kansallisen sopeutumissuunnitelman vähintään kerran kymmenessä vuodessa, ja valtion viranomaisen on toiminnassaan mahdollisuuksien mukaan edistettävä sopeutumissuunnitelman toteutumista.

Kansallinen ilmastonmuutokseen sopeutumissuunnitelma 2022

- Kansallisen ilmastonmuutokseen sopeutumissuunnitelman päämäärä: yhteiskunnalla on kyky sopeutua ilmastossa tapahtuviin muutoksiin ja hallita niihin liittyvät riskit.
- Sopeutumissuunnitelma hyväksyttiin valtioneuvoston periaatepäätöksenä 20.11.2014.

Kansallinen ilmastomuutokseen sopeutumissuunnitelma 2030

- Annetaan valtioneuvoston selontekona, tavoite 2022 vuoden lopulla
- Suunnitelman tähtäin vuodessa 2030
 - Ajantasaisuus ja lisätoimien tarve arvioidaan hallituskausittain (*HE luonnos*)
- Kansallinen ja EU lainsäädäntö (→ EU:n ilmastolaki ja uuden sopeutumisstrategian toimeenpano)
- Poliittikajohdonmukaisuuden varmistaminen, mm.
 - Muut ilmastosuunnitelmat: ilmasto- ja energiastrategia (valmisteilla), maankäyttösektorin ilmastosuunnitelma (valmisteilla)...
 - Muut poikkileikkaavat, esim. arktisen politiikan strategia 2021, kestävän kehityksen toimintaohjelma...
 - Sektorikohtaiset suunnitelmat ja strategiat, esim. kansallinen metsästrategia, CAP...
- Seuranta:
 - Tarve seurantajärjestelmälle, jolla arvioidaan toimenpiteiden edistymistä ja vaikuttavuutta mahdollisuuksien mukaan

VALMISTELUN TIETOPOHJA

KISS2030 TYÖRYHMÄ JA SIHTEERISTÖ
määrittää vaikuttavat ja kustannustehokkaat toimet

TOIMEENPANO, RESURSSOINTI JA SEURANTA

MMM hallinnonala

- Maa- ja metsätalousministeriön hallinnonalan ilmastonmuutokseen sopeutumisen toimintaohjelma 2022-2026 (valmisteilla) sisältää suunnitelman myös maatalouden ilmastonmuutoksen sopeutumien toimenpiteistä. Tavoitteina mm.:
 - Viljelyn monipuolistaminen
 - Vesitalouden kokonaiskestävä hallinta
 - Kasvintuhoojien hallinta
 - Viljelykasvien geneettinen monimuotoisuus
 - Kasvinjalostus pohjoisille ilmastoalueille
 - Eläintautien hallinta
 - Elinvoimainen maaseutu
 - Jne.
- Tavoitteiden päämääränä on turvata maatalouden toimintaedellytykset, elintarvikehuolto ja elinvoimainen maaseutu.

Tärkeimmät keinot ilmastonmuutokseen sopeutumisessa maataloudessa

1. Viljelyn ja maatilan elinkeinorakenteen monipuolistaminen.
2. Peltöjen kasvukunnon parantaminen, hiilen lisääminen maaperään ja ravinteiden kierrättäminen.
3. Viljelyvarmuutta parantavien teknologioiden käyttöönotto: vesitalouden hallinta ja vesien suojelu sekä kasvipeitteisyyttä edistävien viljelymenetelmien omaksuminen.
4. Varautuminen uusiin ja runsastuviin kasvi- ja eläintauteihin, homemyrkkyyhin, tuholaisiin ja rikkakasveihin.
5. Varautuminen muuttuvan ilmaston aiheuttamiin taloudellisiin riskeihin.

(Lähde: https://jukuri.luke.fi/bitstream/handle/10024/544713/luke-luobio_63_2019.pdf?sequence=5&isAllowed=y)

CAP27 - kansallinen suunnitelmaluonnos

EU:n yhteinen maatalouspolitiikka:

- Monet sopeutumiseen liittyvät keinot on jo huomioitu kansallisessa CAP suunnitelmaluonnoksessa
- Perustulotuki, tuotantosidonnainen tulotuki ja kansalliset tuet tuotannon jatkuvuuden/perustan varmistajana – näiden kautta CAP:issa varmistetaan resurssit sopeutumiseen.
- CAP-suunnitelman erityistavoite 4:
 - Edistetään ilmastonmuutoksen hillitsemistä ja ilmastonmuutokseen sopeutumista muun muassa vähentämällä kasvihuonekaasupäästöjä ja parantamalla hiilen sitomista sekä edistetään kestäväää energiaa.

CAP27 - kansallinen suunnitelmaluonnos

- Ehdollisuus
 - GAEC (Good agricultural and environmental conditions) 4 ja 5: Suojakaistat vesistöjen varrella
 - GAEC 6: Talviaikainen vähimmäismaanpeite ja kesällä kesantojen maanpeite
 - GAEC 7 Viljelyn monipuolistaminen
 - SMR (Statutory management requirements; lakisääteinen hoitovaatimus) 2: Nitraattiasetuksen tietyt pykälät
- Tilakohtainen toimenpide
 - Ilmasto- ja ympäristökoulutus
 - Maaperän seurantatieto
 - Täsmäviljelymenetelmien edistäminen
- Ympäristökorvaukset
 - Kerääjäkasvit,
 - Maanparannus- ja saneerauskasvit,
 - Kiertotalouden edistäminen,
 - Suojavyöhykkeet ja turvepeltojen nurmet,
 - Valumavesien käsittely,
 - Vaihtoehtoiset kasvinsuojelumenetelmät puutarhakasveilla,
 - Kosteikkojen hoitosopimus
 - Lintupellot?

CAP27 - kansallinen suunnitelmaluonnos

- Ekojärjestelmä
 - Luonnonhoitonurmet
 - Viherlannoitusnurmet
 - Talviaikainen kasvipeite (säski- ja kasvipeite)
- Ei-tuotannollinen investointi
 - Kosteikkojen investointi ml. kasitasoumat
- Luonnonmukainen tuotanto
 - Sitoumus luonnonmukaisesta tuotannosta
- Investointituet
 - Ympäristön tilaa ja kestävä tuotantotapaa edistävät investoinnit mm. peruskuivatus- ja ojitusinvestoinnit; katetut tuotantoalat sopeutumista edistävinä, koska niissä voidaan hallita olosuhteita ja myös kastelu niissä mukana
- Eläinten hyvinvointi
 - Hyvinvointisuunnitelmat
- Neuvontapalvelut
 - Vesitalouden hallinta muuttuvissa sääolosuhteissa
 - Uudet kasvilajikkeet ja viljelykasvit
 - Tuholaistorjunnan uudet haasteet

HERO

- Ruuantuotannon hiili-euro-ohjelmassa (HERO) maatalouden ilmastonmuutoksen hillintä- ja sopeutumistoimet sekä muut ympäristötoimenpiteet koottiin yhdeksi toimenpidekokonaisuudeksi, jossa määritellään tarkemmin päästövähennyspolku vuoteen 2035.
- Ohjelman tavoitteena on vähentää maatalouden päästöjä 29 % eli yhteensä 4,6 miljoonaa hiilidioksidiekvivalenttitonnia vuoden 2019 tasosta vuoteen 2035 mennessä. Tavoitteeseen on laskettu maatalouden päästöt taakanjako- ja maankäyttösektorilta mukaan lukien maatalouden energiankulutus. Vuonna 2019 maatalouden kokonaispäästöt olivat 16 miljoonaa hiilidioksidiekvivalenttitonnia.
- Päästövähennystavoite tulee saavuttaa niin, että maatalojen talous ei heikkene vaan vahvistuu.

Valtio/MMM toimia

- **Keskipitkän aikavälin ilmastopolitiikan suunnitelma (KAISU), maankäyttösektorin ilmastosuunnitelma (MISU), ilmasto- ja energiasstrategia**
- **Tutkimus- ja hankerahoitus**
 - CAP27, Makera, Hiilestä kiinni- rahoitus, VN TEAS, NordGen, Pohjoismainen kasvien esijalostuksen PPP- hanke
- **Neuvonta**
- **Vakuutukset**
 - Vakuutusmaksuverovapautus koskee sato-, kasvintuhooja- ja eläintautivakuutuksia, kun vakuutuksenottaja on viljelijä.

Valtion/MMM toimia

Kasvinjalostus:

- Boreal Kasvinjalotus Oy – valtio enemmistöomistaja
 - MMM strateginen intressi on varmistaa markkinoiden toimivuuden edellyttämä pohjoisille ilmastoalueille soveltuvien kasvintuotantolajikkeiden jalostaminen, jalostusaineiston omistuksen säilyttäminen. Lajikkeiden saatavuus on tärkeää myös huoltovarmuuden kannalta
- Vaikka kasvukausi pitenee, valo-olot eli pitkä päivä säilyvät. Sen vuoksi Suomessa ei voida jatkossakaan pelkästään hyödyntää eteläisimpiin oloihin jalostettuja kasvilajeja ja –lajikkeita vaan tarvitaan oloihimme jalostettuja aineistoja.
- Huoltovarmuuskeskus voi maksaa kasvinjalostusyriykselle korvausta sellaisen peltokasvin jalostusohjelman ja kantasiementuotannon kustannusten kattamiseksi, jolla on merkitystä siemenhuollon turvaamiselle ja kansalliselle huoltovarmuudelle, mutta jotka ovat jalostusyriykselle kaupallisesti kannattamattomia. Muun muassa rahoitetaan härkäpavun jalostusta valkuaisomavaraisuuden turvaamiseksi.

Kiitos!

Birgitta Vainio-Mattiloa, neuvotteleva virkamies

Maa- ja metsätalousministeriö

p. 0295 162 346

birgitta.vainio-Mattila@gov.fi